

Chwalimy dzieci

Trudna sztuka wychowania

Wielu rodziców odwiedza naszą Poradnię, ponieważ poszukuje metod, które wspierają w wychowaniu, pozwalają osiągać cele wychowawcze przy zachowaniu dobrych relacji z dzieckiem. Jednym ze sposobów, o których rozmawiamy, są pochwały.

Czy warto chwalić dzieci? Rodzice najczęściej odpowiadają „Tak, ale...”, co oznacza, że dostrzegają argumenty „za” i „przeciw”.

Gdy pytam, dlaczego warto chwalić, rodzice zauważają, że to cieszy dzieci, lubią być chwalone, motywuje ich to do dalszej pracy, jest to dla nich nagroda, wprowadza miłą atmosferę w domu.

Gdy z kolei pytam, jakich negatywnych skutków chwalenia obawiają się rodzice, mówią oni, że pochwała może rozleniwiać dziecko, „osiądzie ono na laurach”, nie będzie chciało dalej się starać, będzie miało zawyżoną samoocenę.

Rodzice często chwalą dzieci, ale jednocześnie stwierdzają, że nie jest to łatwe zadanie, ponieważ oni sami w dzieciństwie nie byli chwaleni. Na skutek tego nie potrafią w naturalny sposób przyjmować pochwały, trudno też im obdarzać nią innych.

Gdy myślami powrócimy do dziecięcych lat i przypomnimy sobie pochwały rodzica czy nauczyciela, okazuje się, że jako dorośli przechowujemy je w swojej pamięci. Pochwała wywoływała przyjemne uczucia zadowolenia, radości, dumy, poczucie docenienia, poczucie że warto się starać, chęć działania i podążania za inicjatywą dorosłego, współpracy z dorosłym.

Niekiedy jednak sytuacji bycia chwalonym towarzyszyły inne emocje: poczucie zawstydzenia, zażenowanie, gdy dziecko uznało, że pochwała jest udzielona „na wyrost”.

Co zrobić, żeby wykorzystać pozytywny, motywujący wpływ pochwały? W jaki sposób chwalić, żeby dziecko czuło się docenione, ale nie miało zawyżonej samooceny? Jak chwalić, żeby jednocześnie nie stymulować rywalizacji polegającej na porównywaniu się z innymi, ponieważ to prowadzi do rozczarowania, gdy dziecko nie wypadnie najlepiej.

Zdania „Ja rysuję najlepiej w klasie” lub „On jest najlepszy z matematyki, a ja do niczego” zawierają porównania za pomocą przymiotników i są oceniające. Zarówno „najgorszy”, jak i „najlepszy, najładniejszy, najstaranniejszy” są ocenami. Gdy stosujemy oceny i porównania, stymulujemy do rywalizacji. Gdy mówimy do rodzeństwa „Kto szybciej się ubierze, dostanie naklejkę” to zapraszamy je do rywalizacji, w której jedno dziecko wygrywa, drugie przegrywa. Gdy natomiast proponujemy: „Dzieci, które ubiorą się w ciągu 10 minut dostaną naklejkę”, zachęcamy do współpracy.

Jak chwalić, żeby motywować dziecko do dalszego starania?

Dobra pochwała zawiera opis tego co widzimy i czujemy – opisujemy zamiast oceniać.

Opisz, co widzisz:

„Widzę poukładane samochody i książki, pozbierane klocki.”

Opisz, co czujesz:

„Przyjemnie mi wejść do takiego pokoju.”

Podsumuj godne pochwały zachowanie dziecka:

„Zabawki poukładane, koc poprawiony. W tym pokoju jest porządek.”

Pochwała opisowa jest także sposobem pracy z dziećmi, które napotykały trudności szkolne i na skutek niepowodzeń tracą motywację do uczenia się oraz przezwyciężania napotykanymi trudności.

Wybierz jeden element, który jest wykonany poprawnie. Opisz go.

„To dyktando jest napisane bezbłędnie.”

lub

„To zdanie jest przepisane bezbłędnie.”

lub

„Ten wyraz jest napisany bezbłędnie.”

Wskaż na pracę, którą dziecko już wykonało.

„Przepisałeś notatkę, nauczyłeś się słówek, zrobiłeś dwa zadania.”

Ustal cel pochwały (jakie zachowanie u dziecka ma częściej się powtarzać)

„Pożyczyłeś koledze długopis.”

Podsumuj godne pochwały zachowanie dziecka

„Zeszyty i książki na biurku - jesteś gotowy do pracy.”

„Wykonane wszystkie ćwiczenia - to się nazywa solidność.”

Skuteczna pochwała opisuje to, co widzimy. Jeśli jest na wyrost, dziecko albo nie uwierzy, albo inne dzieci szybko ją zweryfikują. Czasem lepiej więc powiedzieć „To dobrze napisane zdanie” niż „To najlepiej napisane wypracowanie w całej klasie”.

Pamiętajmy, aby pochwała była tylko chwaleniem i nie zawierała w sobie ukrytej ironii oraz krytyki. Nie motywują dziecka do starania i nie dają mu radości zdania w stylu: „Zrobiłeś to prawie dobrze”. „Pomyliłeś się tylko dwa razy”. „Jak chcesz to potrafisz”.

Chwalenie i krytykowanie wywierają wpływ na emocjonalny rozwój dziecka, kształtują jego obraz świata i stosunek do ludzi.

Dziecko krytykowane uważa, że jego wysiłki i tak nie mają sensu. Uczy się narzekania i dostrzegania w życiu negatywnych stron. Koncentruje się na wadach innych ludzi, nie ich zaletach, patrzy na świat oczami krytyka, stąd później negatywny obraz własnej osoby i innych ludzi.

Dziecko nagradzane stara się być jeszcze lepsze. Zauważa dobre strony u siebie i innych. Uczy się życzliwości wobec innych oraz tolerancji. Pochwały dodają wiary we własne możliwości, wpływają na ukształtowanie się poczucia własnej wartości, pomagają lepiej radzić sobie ze światem.